

УДК 622.323

Орловський В. М.

к. т. н., доцент кафедри
нафтогазової інженерії і технологій,
Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова

Білецький В. С.

д. т. н., професор, професор кафедри
видобування нафти, газу і газоконденсату
Харківський національний технічний університет «ХПІ»

ПЕРШІ ЦЕНТРИ ПРОМИСЛОВОГО ВИДОБУТКУ НАФТИ

Першу письмову згадку про «чорне золото» Карпат знайдено у «Хроніці Длугоша» (XV ст.), про використання галицької нафти в медицині зазначається у «Книзі Фалінера» (1534 р.), найдавніша інформація про організований видобуток нафти на Прикарпатті датована 1617 р. і належить вона львівському медику та мандрівнику Еразму Сиксту [1, с. 41; 2, с. 31].

На старовинному промислі Слобода Рунгунська нафту добували в 1711 р. На початку XIX ст. нафтові поклади в Прикарпатті було відкрито на території від Добромиля через Дрогобич до Кут і далі до Румунії. Найбільший тогочасний промисел з'явився у 1800 р. поблизу села Погар та потоку Роп'янка у Сколівщині. За описами австрійського геолога Еміля Тітца тут з колодязів глибиною від 5 – 7 до 70 м отримували до 260 т нафти на рік [1, с. 41; 2, с. 31].

Бориславське нафтогазове родовище почали розробляти в 1854 році. Нафтові ями тут розміщували переважно вздовж р. Тисмениці. У 1865 р. у Бориславі функціонувало близько 5 тис. ям глибиною 35 – 40 м. Добова продуктивність однієї копанки досягала 130 – 140 кг [1, с. 41; 2, с. 31].

Найдавніші свідчення про розробки нафтових родовищ у Молдовському князівстві з'являються 1440 р. (зокрема, опис родовища Лукечешті). 1517 р. датовані згадки про видобуток асфальту та мазуту в долині Прахови (Волощина). Господар Молдови Дмитро Кантемир у географічному описі Молдови «*Descriptio Moldaviae*» (1716 р.) зазначав, що поблизу Мойнешті є джерело «мінеральної смоли», змішаної з водою. Сталий розвиток нафтовидобутку спостерігався в Румунії вже на початку XIX ст. Основний район первинного румунського нафтовидобутку зосередився в Пекуреці, де в 30-х роках XIX ст. щорічно видобували до 225 т мазуту (кожен колодязь давав щодоби від 15 до 80 кг сировини) [1, с. 41].

В Доколумбові часи у східній частині Північної Америки місцеві племена ірокезів, мускогів, алгонкінів збирали мазут, який просочувався на поверхню землі, для опалення, медичних та косметичних цілей. Зокрема плем'я сенека, здавна знали про таємничі місця виходу нафти на поверхню. Вони облаштовували їх спеціальними колодязями і збирали з поверхні води нафту ковдрами, відтискаючи її в посудини [1, с. 55]. Перші письмові згадки про збирання нафти з поверхні природних джерел європейцями в Північній Америці належать до 1543 р.

У 1627 р. індіанці племені Сенека показали французькому католицькому місіонеру Джозефу де Ла Рош д'Айлону свої священні колодязі й розповіли про властивості цієї таємничої рідини, зокрема про її силу підтримувати горіння факелів. Виходи нафти на поверхню були знайдені індіанцями на землях сучасних округів Каттарогус і Аллегені на південному заході штату Нью-Йорк (до XVIII ст. входили до Колонії Пенсильванія). Ця подія була першим зареєстрованим відкриттям нафти на всьому північноамериканському континенті [1, с. 55].

Зародження нафтової промисловості США відбулося наприкінці 50-х рр. XIX ст., коли перша нафтова компанія «Seneca Oil of Connecticut», очолювана Е. Дрейком, знайшла багату нафту в Пенсильванії (родовище Ойл-Крік). У 1860 р. нафта була виявлена в штатах Кентуккі і Огайо, у 1861 р. – в штаті Каліфорнія, в 1862 р. в штаті Колорадо. Видобуток нафти швидко зростає: в 1859 р. – 270 т (родовище Ойл-Крік), в 1875 р. – 1,6 млн. т [1, с. 55].

Сталий видобуток нафтопродуктів у Прикаспії розпочався вже за кілька сторіч до нашої доби. За свідченнями перських і арабських джерел, кустарні промисли на Апшеронському півострові майже не припинялися протягом усього середньовіччя. Арабська географ Абд ар-Рашид аль-Бакуві (XIV – XV ст.) відзначав, що з Баку кожен день відправлявся караван з більш 200 навантажених нафтою верблюдів. Кожен верблюд носив близько 300 кг нафти. Хамдаллах Казвіні (XIV ст.) відзначав, що для видобування нафти з колодязів їх наповнювали водою. Нафта спливала і її збирали сумками з тюленевої шкіри. У 1601 р. іранський історик Амін Ахмад ар-Рази відзначав, що поблизу Баку було близько 500 колодязів, з яких видобувають білу й чорну нафтову олію. Це підтверджував і турецький історик XVII століття, Катиб Челебі. Німецький мандрівник XVII століття, Лерх писав, що на Апшеронському півострові було розташовано від 350 до 400 нафтових колодязів. А з колодязя в селищі Балахани кожен день добували близько трьох тисяч кг нафти. Перший ґрунтовний опис бакинського нафтового промислу було зроблено 1683 р. німецьким натуралістом Е. Кемпфером, секретарем шведського посольства в Персії (в цей час видобуток сягав близько 700 пудів нафти за добу) [1, с. 66; 3, с. 9; 4, с. 13].

Список літератури

1. Білецький В.С. Історія та перспективи нафтогазовидобування / В.С. Білецький, Г.І. Гайко, В.М. Орловський. – Харків, НТУ «ХП»; Київ, НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»; Полтава, ПІБ МНТУ ім. академіка Ю. Бугая. – Київ: ФОП Халіков Р.Х., 2019. – 302 с.

2. Кондрат Р.М. Нафтогазова галузь України: поступ і особливості. / Р.М. Кондрат, Л.М. Середницький // Видобування нафти і газу. URL: // <http://www.logos.biz.ua/proj/naftogaz/pdf/0031-0038.pdf>

3. Мир-Бабаєв М.Ф. Краткая история азербайджанской нефти. – Баку: Азернешр, 2007. – 376 с.

4. Алиев Натиг Ага Ами оглы. Нефть и нефтяной фактор в экономике Азербайджана в XXI веке. – Баку, 2010. – 244 с.